

Stave
Rechtschreib **strategi** er
en

Lyt

Sig ordet langsomt og tydeligt!

Lyt til ordet!

Klap og sig stavelser

Klap stavelserne, og læg mærke til alle stavelser.

Skriv stavelserne, fx sko-le-bus.

Læs, hvad du har skrevet.

Sprechschwingen

Sprich die Wörter deutlich und rhythmisch in Silben, zeichne gleichzeitig mit der Schreibhand auf dem Tisch oder in der Luft Schwungbewegungen!

(Re gen bo gen)

Achtung:

- Wenn die erste Silbe eines Wortes mit einem Konsonanten endet (geschlossene Silbe) und die zweite Silbe mit demselben Konsonanten beginnt, musst du den Konsonanten verdoppeln (Hüt **te**, Sup **pe**).
- Auf einen kurzen Vokal folgt ein Doppelkonsonant.

Sprechschreiben

Spreche und schreibe das Wort Silbe für Silbe auf!

Huskeregler til konsonanter, der driller (Konsonantforveksling og -fordobling, r-problemer)

Måske har du svært ved at høre forskel på b/p, g/k, t/d?

Her i Sydslesvig kan det også være svært at høre forskel på d/l og j/g.

Her er nogle huskeregler:

- **st, sp, sk hører sammen**, fx stor (sdor), spare (sbare) og skal (sgal)
- **Efter lang vokal kommer der altid kun én konsonant**, fx solen
- **Et ord må ikke ende på to ens konsonanter**, fx kom!

Derfor har nogle ord kun én konsonant efter kort vokal. Når du sætter endelse på ordet, skal du fordoble konsonanten, fx en kat – katten

- **Inde i et ord er der altid mindst to konsonanter efter kort vokal**, fx sommer, vinter.
- **R-problemer/nutids-r**

Har du svært ved at finde ud af, hvornår der skal "r" i endelsen af et verbum? Prøv at indsætte cykle/cykler i stedet for det verbum, du er i tvivl om – så hører du det tydeligere, fx

Hvordan ændrer (cykler) jeg skrifttypen? (præsens/**nutid**)

Jeg vil gerne lære (cykle) ordene udenad. (infinitiv/navnemåde)

Verlängern

- Wenn du unsicher bist, ob du ein Wort am Ende mit **b** oder **p**, **d** oder **t**, **g** oder **k** schreibst, kannst du es **verlängern**:

Substantive Bilde die Mehrzahl (Plural)!
ein Kor? -> Körbe -> ein Korb

Verben Bilde die wir-Form (1.Pers.Plur.)!
sie sin?t -> wir singen -> sie singt

Adjektive Bilde die erste Steigerungsstufe (Komparativ)!
kal? -> kälter -> kalt

- **Verlängern** kannst du auch einsilbige Wörter wie z.B. stellt – stel-len, krumm – krum-me, um einen Doppelkonsonanten zu hören.
- Das **Verlängern** hilft dir dabei, die Endungen von Adjektiven richtig zu schreiben.

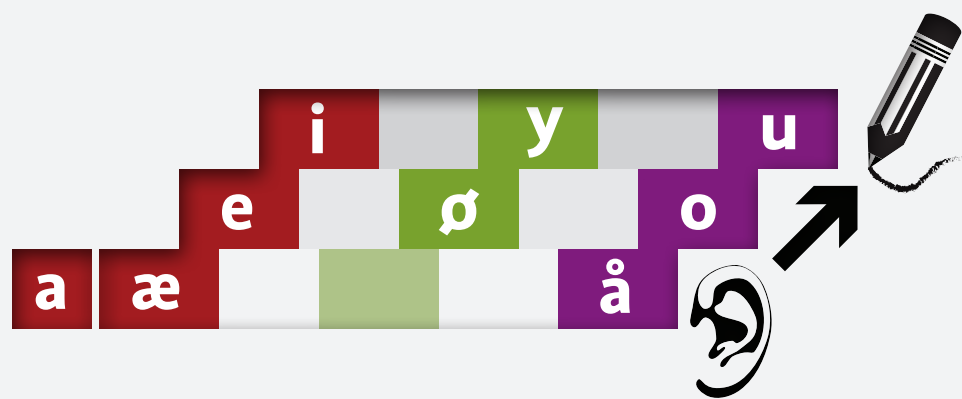
fröh? -> fröh-li-cher -> fröhlich

neugier? -> neu-gie-ri-ge -> neugierig

Merke: Verlängere das Wort und du hörst es sofort!

Brug vokaltrappen (vokalforveksling)

Vokaltrappen viser, når en **kort vokal** ændrer lyd i udtalen:

Vi siger æ, men vi skriver e eller æ, fx hest

Vi siger e, men vi skriver i, fx fisk

Vi siger ø, men vi skriver ofte y, fx gyng

Vi siger å, men vi skriver o eller u, fx ond eller dukke

Vi siger o, men vi skriver o, fx tom

Find ordets forskellige byggeklodser (morfemer)

u-lykke-lig-e

Forstavelsemorfem **Rodmorfem** (ordets stamme) **Afledningsmorfem** **Endelsesmorfem**

Find stammen af ordet, og lyt til den.

Skriv stammen, men pas på:

- korte vokaler, som er drilske
- inde i et ord, er der altid mindst to konsonanter efter kort vokal, fx hørte
- stumt d, fx godt.

Skriv forstavelse og/eller endelse på stammen, men pas på:

- Hvis stammen ender på en konsonant, skal konsonanten måske fordobles, fx kat-ten.

Ableiten

Wenn du unsicher bist, ob du ein Wort mit **ä** oder **e**, **äu** oder **eu** schreibst, dann kannst du es **ableiten**:

Nomen Bilde die Einzahl (Singular)!
Viele H?nde -> eine Hand -> viele Hände
Viele H??ser -> ein Haus -> viele Häuser

Verben Bilde die wir-Form (1. Pers. Plur.)!
er l??ft -> wir laufen -> er läuft

Adjektive Bilde die Grundform (Positiv)!
h?rter -> hart -> härter

Manchmal helfen Wörter aus der Wortfamilie:
tr??men -> Traum -> träumen

Merke: Aus **a** wird **ä** und aus **au** wird **äu**!

Zerlegen

Wörter kannst du aus verschiedenen Wortbausteinen zusammensetzen.

Substantive Schön - **heit**, Freund - **schaft**, Heiz - **ung**, Süß - **ig** - **keit**

Verben **ver** - rat - **en**, **ab** - beiß - **en**, bau - **en**, geh - **en**

Adjektive ärger - **lich**, sonn - **ig**, **un** - **be** - liebt, **hin** - dreh - **en**

Zusammengesetzte Wörter zerlegst du und findest dadurch Verlängerungsstellen.

Aben?stille -> Aben?- stille -> Abende -> Abendstille

Schwi??bad -> Schwi?? - bad -> schwimmen -> Schwimmbad

Huskeregler til stumme bogstaver

I mange ord findes stumme bogstaver, og det kan give problemer, når man skal stave.

Kort vokal i et ord efterfølges ofte af en konsonant og et stumt bogstav.

De stumme bogstaver efter korte vokaler er: **d**, **g** eller **v**.

- **d** står tit efter **n**, **l** og **r**, fx vand, ild og jord - og før **s**, fx kreds, plads
- **g** er tit **stumt efter l**, fx valg, salg – kan også udtales [j]
- **v** står tit **efter l**, fx sølv, tolv, selv, halv
- **h** står tit **foran v**, fx hvor, hvid eller **foran j**, fx hjul, hjelm.

Husk: Når stammen har et stumt d i sig, bliver d'et bevaret, når man sætter endelse til, fx ord – ordet, smide – smidt.

Hvis du er i tvivl, så slå op i ordbogen.

HUSK!

Lær de hyppigste ord udenad

Nogle ord skal du lære udenad.

Først skal du lære 120 og senere 380 ord, i alt de 500 hyppigste ord på dansk.

Du skal kunne **læse, skrive og forstå** ordene.

Sådan kan du lære ordene, enten selv eller med en læringsmakker:

1. **SE** godt på ordet
2. **SIG** ordet tydeligt
3. **SKJUL** ordet, så du ikke kan se det
4. **SKRIV** ordet
5. **FORSTÅ** ordet

Det er vigtigt, at du forstår, hvad ordene betyder og kan bruge dem rigtigt i dine tekster. Find ordforklaringen i en ordbog eller spørg din læringsmakker eller en voksen, om de kan forklare ordenes betydning for dig.

6. **SKRIV en sætning** med ordet

Nogle ord kan have flere betydninger. Så kan det hjælpe at skrive flere forskellige sætninger, så man kan se, at ordet kan betyde noget forskelligt.

Merken

Nicht immer kannst du Wörter mit den genannten Strategien richtig schreiben.

Diese Wörter musst du dir merken!

Wörter mit und ohne Dehnungs-h

In manchen Wörtern mit einem langen Vokal steht ein **Dehnungs-h**. Ein **Dehnungs-h** kannst du beim Sprechen nicht hören.

Dieses **h** steht nur **vor** den Konsonanten **l, m, n, r** (Mehl, Huhn).

Beginnt ein Wort mit **sch** oder **t**, steht in dem Wort kein **Dehnungs-h** (Schule, Tal).

Wörter mit V/v

a) **Du hörst ein F/f und schreibst ein V/v**

Hörst du ein **F/f**, so wird das Wort meistens auch mit **F/f** geschrieben (Flasche, fahren).

Wörter mit **V/v** gibt es viel weniger. Die meisten **V/v**-Wörter haben die Vorsilbe **Ver/ver-** oder **Vor/vor-** (verlieren, Vorfreude).

Die anderen Wörter sind Merkwörter: z. B. Vater, Vogel, viel, vielleicht, vier, voll, vorbei.

b) **Du hörst ein W/w und schreibst ein V/v**

Hörst du ein **W/w**, so wird das Wort meistens auch mit **W/w** geschrieben (waschen, Wald).

Es gibt wenige Ausnahmen, die du dir merken musst:

z.B. Vase, Vulkan, Pullover, Kurve, Advent, November, vegetarisch!

Doppelter Vokal

Wörter mit doppeltem Vokal musst du dir merken:

z.B. Paar, Haar, Meer, Zoo, Schnee, doof, Beere, Waage!

Merkwörter mit besonderen Lautverbindungen

chs Dachs, Luchs, Fuchs, Ochse, sechs, Wachs, wechseln, ...

x Axt, boxen, Hexe, Mixer, Taxi, extra, Experiment, Explosion, Xylofon, ...

ks links, Keks, ...

ai Hai, Mai, Kaiser, Mais, Waise, ...

dt Stadt, gewandt, gesandt, verwandt, ...

Merkwörter, die du nicht verlängern kannst

z.B. wenn, dann, hier, sie, die

Husk, hvornår man skriver stort begyndelsesbogstav

- ved det **første ord** i en sætning
- **efter ? eller !**, hvis de markerer fuldt stop
- **efter :**, hvis der kommer en sætning efter.
- **ved tiltalen I**: "Vil **I** med i biografen?"
- **ved proprier** (egennavne):
  - personer, dvs. deres for-, efter-, kæle- eller øgenavne
  - geografiske områder, dvs. lande, byer, gader, veje osv.
  - institutioner, firmaer, bygninger, politiske partier med videre
  - bog- og filmtitler, titler på malerier.

Substantivproben

- Vor Nomen können **Artikel** stehen:
der, die, das, ein, eine (Artikelprobe)
- Nomen können **gezählt** werden:
ein Baum, **zwei** Bäume (Zählprobe)
- Vor Nomen können **Adjektive** stehen:
die **nette** Oma, das **gefährliche** Tier (Adjektivprobe)
- Nomen können **Wortbausteine am Ende** haben:
die **Heizung**, das **Geheimnis**, die **Gesundheit** (Endungsprobe)

MERKEN!

Slå ordet op i en ordbog

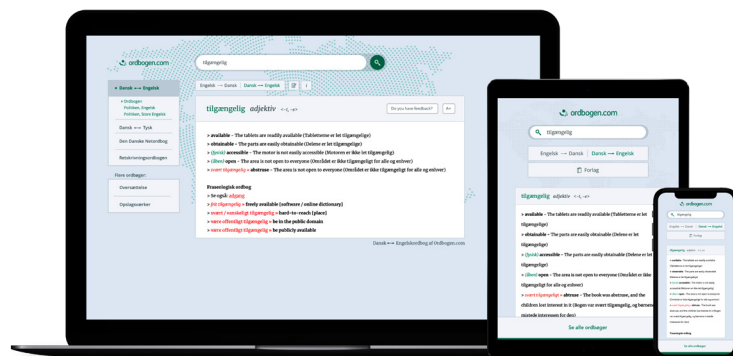
Brug stavekontrollen i skriveprogrammet.

Brug digitale ordbøger på www.ordbogen.com (app: Ordbogen) eller i Ordbogsprogrammet:

- Lille danske ordbog
- Skoleordbog
- Nudansk Ordbog
- Retskrivnings- og Betydningsordbog
- Synonymordbog
- Retskrivningsordbogen
- Dansk - Tysk / Tysk - Dansk

Slå op efter grundformen, fx:

gik → at gå
sødeste → sød
bøger → bog

Sammenlign stavemåderne

Skriv ordet på forskellige måder!

Kan du se, hvilket ord der er stavet rigtigt?

~~osse~~ også ✓

Kig på hjælpemidlerne i klassen

Huskeregler, staveregler, plakater, ordtavler med fx de hyppigste ord osv.

Tal med din læringssmakker

Tal om, hvilke stavestrategier du kan bruge.

Tal med din lærer

Tal om, hvilke stavestrategier du kan bruge.

Im Wörterbuch nachschlagen

Nutze die Rechtschreibkontrolle des Schreibprogramms!

- gedrucktes Wörterbuch, z.B.:

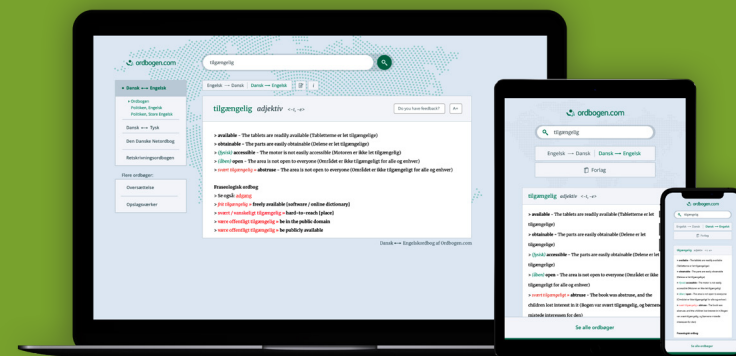
- Grundschulwörterbuch, Duden, Wahrig

Schlage die Grundform nach! Z.B.:

geht → gehen
netter → nett
Wände → Wand

- digitales Wörterbuch, z.B.:

- www.ordbogen.com (auch als App)
- Ordbogsprogrammet
- www.pons.de (auch als App)
- www.woxikon.de (auch als App)

Vergleiche Wortbilder

Schreibe das Wort in unterschiedlichen Schreibweisen auf!

Kannst du die richtige Schreibweise (das Wortbild) erkennen?

~~Auto~~ Auto ✓

Benutze Hilfsmittel in der Klasse!

- Übersichten in deinem Heft
- aufgehängte Merktafeln/-plakate

Überlege ...

... evtl. gemeinsam mit einem Lernpartner, welche **Rechtschreibstrategie** du anwenden kannst!

Sprich mit deinem Lehrer ...

... darüber, welche **Rechtschreibstrategie** du anwenden kannst!

Navn:

www.skoleforeningen.org

version 20200617